

ULUSLARARASI HEMŞİRELİK AND'ININ MESLEKİ DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Rukiye PINAR BÖLÜKTAŞ¹, Zülfünaz ÖZER², Dilek YILDIRIM³

ÖZ

Hemşirelik, geçmişten günümüze kadar kültürel, sosyal ve teknolojik değişimler ile kendini sürekli yenilemeyi başaran; birey, aile ve toplumun sağlık ve esenliği ile ilgilenen uygulamalı bir sağlık disiplindir. Hemşireliğin temel işlevleri; birey, aile ve toplumun sağlığını ve esenliğini korumak, sürdürmek ve geliştirmektir. Profesyonel değerler hemşirelik uygulamalarının kaynağıdır. Hemşirelik mesleğindeki beş temel değer insan onuru ve saygı, eşitlik, adalet, alturizm ve doğruluktur. Hemşirelik mesleğinde, 20. yüz yıla kadar etik ilke ve kurallar hemşirelik andı ile belirlenmiş olup, hemşirelik andı mesleğin ilk etik kodları olarak kabul edilmiştir. İlk hemşirelik yemini (Nightingale Andı) 1893 yılında Lystra Gretter'in başkanlığını yaptığı hemşirelik komitesi tarafından oluşturulmuş; 1965 yılında Uluslararası Hemşirelik Konseyi tarafından modifiye edilmiştir. Hemşirelik öğrencileri mezun olmadan önce mesleğe ve hasta bakımına taahhütlerini ifade etmek üzere hemşirelik yemini etmektedirler. Bu makalede, Uluslararası Hemşirelik Andı mesleki değerler çerçevesinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, mesleki değerler, hemşirelik andı.

¹ Prof. Dr. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Öğretim Üyesi, İstanbul, Türkiye, rukiye.boluktas@izu.edu.tr

² İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Öğretim Görevlisi, İstanbul, Türkiye, zulfnazoz@gmail.com.

³ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Araştırma Görevlisi, İstanbul, Türkiye, dilek.yildirim@izu.edu.tr.

ABSTRACT

Nursing is an applied health discipline that deals with the health and wellness of the individual, family and society that has succeeded in constantly renewing itself with the cultural, social and technological changes from the past to the day. Basic functions of nursing are protect, maintain and improve the health and wellness individual, family and society. Professional values are sources for nursing practices. The core values in the nursing profession are equality, human dignity, altruism, justice and truth. In nursing, until twenty century, ethics rules are determined by nursing pledge. Nursing pledge is accepted as the first ethics codes in nursing. The first nursing pledge, named as Nightingale Pledge, was formulated by a nursing committee of which Lystra Gretter was chairman in 1893, and it was modified by International Council of Nursing in 1965. Nursing Pledge is recited by nurses before graduating from nursing school, indicating their commitment to professionalism and patient care. In this article, we have reviewed International Nursing pledge by means of nursing values.

Key Words: Nursing, professional values, nursing pledge.

Giriş

Hemşirelik, geçmişten günümüze kadar kültürel, sosyal ve teknolojik değişimler ile kendini sürekli yenilemeyi başaran birey, aile ve toplumun sağlık ve esenliği ile ilgilenen uygulamalı bir sağlık disiplindir. Hemşirelik mesleğinin formal anlamda ilk tanımı tüm dünyada modern hemşireliğin kurucusu olarak kabul edilen Florence Nightingale tarafından yapılmıştır. Nightingale hemşireliği çevre kavramına, özellikle fiziksel çevreye temellendirir. Onun bu bakış açısı, yaşadığı dönemin özelliklerine ve gerçeklerine dayanmaktadır. Florence Nightingale Kırım Savaşı sırasında İngiliz Savaş Bakanlığı'nın isteği üzerine 38 hastabakıcı kadın ile birlikte Üsküdar Selimiye Kışlası'na gelmiş, o dönem savaşta yaralanan her 10 askerden 7'sinin savaş yaralarından değil, bu yaraların enfekte olması, kötü çevre ve yetersiz beslenme nedeniyle öldüğünü tespit etmiş, yaşam koşullarını düzelterek ölüm oranını %2'ye kadar düşürmüştür. Nightingale'nin bu başarısı tüm dünyada yankı bulmuş, adına dünyanın birçok ülkesinde okullar açılmış, bir anlamda İstanbul modern hemşireliğin doğuşuna tanıklık etmiştir. Nightingale hemşirelik tanımını Kırım Savaşı sırasında yaşanan gerçekler üzerine temellendirmiş ve hemşireliği “doğanın insan yaşamındaki etkisine yardım etme süreci” olarak nitelmiş, “hastanın iyileşmesinde, hemşirenin temiz hava, temiz çevre, temiz su, yeterli güneş ışığı gibi uygun çevre koşullarının sağlanmasına yardım ederek ve uygun çevre koşullarında bireylerin yeterli beslenmesini, dinlenmesini, uyumasını ve temizliğini sağlayarak doğanın tedavi edici gücünü desteklediğini” ileri sürmüştür (Birol, 2004; Kaya ve ark., 2014). Nightingale'den sonra farklı teorisyenler tarafından da hemşireliğin tanımı yapılmıştır. Örneğin enerji alanına dayalı hemşirelik kuramcılarında Martha Rogers'in Üniter Hemşirelik Kuramı'na göre hemşirelik; «bireylere bütüncül yaklaşımı savunan, insanın gelişim ve doğasını inceleyen humanist bir bilimdir». Rogers'in kuramında hemşireliğin amacı insan ve çevresi arasındaki senfonik ilişkiyi geliştirmek olup, hemşirelik insanlara sağlık potansiyelini arttıracak

hizmetler sunar (Biol, 2004; Kaya ve ark., 2014). Imogene King'e göre hemşirelik "her yaşta ve sosyo-ekonomik gruptaki bireylere, sağlık ve hastalık durumlarında, günlük yaşamlarını sürdürebilmeleri ve temel gereksinimlerini karşılayabilmelerinde yardımcı olmaktır". King hemşire ve hizmet verdiği bireyin iletişime geçtiğini, ortak amaç oluşturduğunu ve bu amaca ulaşmak için çalıştığını belirtir (Biol, 2004; Kaya ve ark., 2014).

Virginia Henderson'a göre ,“hemşirenin başlıca ve en önde gelen görevi, eğer yeterli güç ve istek ya da bilgisi olsaydı, bireyin kendisinin yardımsız yapabileceği, sağlığına, iyileşmesine ya da huzurlu bir ölüme yönelik faaliyetlerde, sağlıklı ya da hasta bireye yardımcı olmaktır. Hemşire bu yardımı, birey yeterli kuvvet, istek ya da bilgiye sahip oluncaya ve bunları yardımsız yapabilecek duruma gelinceye kadar sürdürür ve bireyi en kısa zamanda bağımsızlığına kavuşturmayı amaçlar” (Akça Ay, 2007; Biol, 2004). Henderson'un bu tanımı Uluslararası Hemşireler Birliği'nin (International Council of Nursing-ICN) benimseyerek, tüm ülkelere uyması için yaydığı ve ülkemizde de kabul edilen hemşirelik tanımıdır. ICN 1972 yılında hemşireliği “Bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını koruma ve geliştirmeye yardım eden ve hastalık halinde iyileştirme ve rehabilite etmeyi sağlayan bir meslek grubu” olarak tanımlamıştır (ICN, 2018; Görüş ve ark., 2014). Dünyada 130 hemşirelik derneğinin üye olduğu ve hemşireliğin global bir sesi olan ICN dünya çapında bireylerin, toplumların ve ülkelerin sağlığını geliştirmek için hemşirelerin seslerini birleştirir, dünya sağlık meclisinde hemşireleri temsil eder; sonuç olarak dünya hemşirelerinin sözcüsü olarak görev yapar. Bu açıdan ICN'in hemşirelik tanımı günümüzde tüm dünyada yaygın kullanılan, Türk Hemşireler Derneği'nin de benimsediği bir tanımdır (Akça Ay, 2007; Biol, 2004). Yukarıda sözü edilen hemşirelik tanımlarının ortak noktaları hemşireliğin bakım verme ve yardım etme mesleği olduğu, hem bilim hem de sanat olduğu ve birey merkezli ve bütüncül (holistik) yaklaşım gerektirdiğidir.

Özetle hemşireler insanların yaşamına, onuruna, bireysellik ve bütünlüğüne, değerlerine ve kararlarına saygı duyarak gerekli ve güvenli bakım vermekle yükümlüdür (Kaya ve ark., 2012; Shahriari ve ark., 2013). Hemşireliğin temel işlevleri; sağlıklı / hasta bireylere yardım etmek, kişilerin sağlığını korumak, sürdürmek ve geliştirmektir. Aynı zamanda hemşirelik hasta kişilerin yeniden sağlığına kavuşmasını ya da yetersizlikleriyle etkili bir şekilde baş edebilmesini sağlamak için kişilerin gerekli bilgi, istek ve güce kavuşmasını sağlayan faaliyetleri içermektedir (Can ve Acaroğlu, 2015). Ayrıca hemşirelik, bakım verdiği bireyi bütüncül yaklaşım ile ele alarak ailesi ve içinde bulunduğu toplumla birlikte değerlendiren holistik bir bakım felsefesine odaklanmaktadır (Acaroğlu ve Şendir, 2012). Günümüzde hemşireler sadece sağlık bakım hizmeti vermemekte, aynı zamanda araştırma yapmakta, teori geliştirmekte, mesleki örgütlere ve politik aktivitelere katılma gibi profesyoneller tarafından yapılan işlevleri gerçekleştirmektedirler. Tüm bunlara bağlı olarak hemşirelikte profesyonellik değerleri kavramı ön plana çıkmıştır (Göriş ve ark., 2014).

Profesyonellik, günümüz toplumlarının önem verdiği konulardan biridir. Ayrıca profesyonellik toplumun refah düzeyini yükseltmek için yapılan işlerin önemszenmesini, yüksek düzeyde bir eğitim almayı, başkalarına yardım etme isteğiyle motive olmayı, etik ilkelere sahip olmayı, örgütlenmeyi, sorumluluk alabilmeyi ve karar verme becerisini gerektirmektedir. Aynı zamanda verilen sağlık hizmetinin kalitesini artırmak, en iyiye ulaşmak için çaba göstermek ve devamlı ilerlemeyle özgünlüğünü ortaya koyma profesyonelliğin göstergelerindedir. Profesyonel bir meslek mensubu olmak bir takım mesleki değerlere sahip olmayı gerektirir (Karadağlı, 2016a).

Mesleki (Profesyonel) Değerler

Bireyin davranışlarında ahlaki standartları oluşturan inançlar ve kanaatler bütününe *değer* denir. Değerler, bireylerin karar vermelerini,

kişiliklerini ve yaşantılarını etkilemekte, birçok problemin çözüm sürecinde kilit rol oynamakta; aynı zamanda, bireylerin doğru ve yanlış, hoş giden ve gitmeyi, haklı ve haksız, ahlâkî ve ahlâkî olmayı ayırt etmesini sağlamaktadır (Deliktaş ve ark., 2016). İnsan yaşamının en temel parçalarından biri olarak görülen değerler kültürel çevreden, sosyal gruplardan, dinden, deneyimlerden ve geçmişten etkilenecek şekilde şekillenir (Shahriari ve ark., 2013). Her birey, hayatına anlam katan, yaşamına şekil veren, davranışlarına rehberlik eden, çevresini algılama ve yargılamasına zemin hazırlayan kişisel, sosyal, toplumsal, kültürel ve mesleki değerlere sahiptir. Değerler, yaşamın ilk evrelerinde kazanılmaya başlarken, mesleki eğitim sırasında eğitsel stratejilerle yönlendirilir. Değerler insanların yaşamı ile ilgili alınacak bireysel kararlara rehberlik eder, hangi davranışın iyi, doğru ve tercih edilebilir olduğuna karar veren değerler, bireyin profesyonel davranışlarını da belirlemektedir. Mesleki kararları verirken etki altında kalmamak için hemşireler kendi bireysel değerlerinin farkında olmalıdırlar (Altun, 2014).

Mesleki değerler, mesleğe ilişkin eylem ve amaçları sorgulamakta temel bir standart sağlamakta, yine durum değerlendirmesi yaparken belirli standartlar sağlamakta ve tutarlı değerlendirmelerin yapılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca mesleki değerler meslek üyelerinin birlik ve beraberliğini güçlendiren duygusal bir bağ olarak görülmektedir (Acaroğlu, 2014). Profesyonel değerler, mesleki etik kodlar (ilkeler), akranlar, eğitimciler ve mesleki tecrübeler sonucunda oluşur (örneğin ekip çalışması, insanın yeganeliği ve bütünlüğüne saygı vb). Bireysel ve mesleki değerler birbiri ile çelişmiyorsa, bireyler mesleklerini icra ederken açmazla düşmezler ve başarılı şekilde mesleklerini sürdürürler (Altun, 2014).

Hemşirelik felsefesinin en temel ögesini hemşirelik değerleri oluşturur (Can ve Acaroğlu, 2015). Florence Nightingale "Hemşirelik sadece bilgi ve teknik becerilere dayalı değil, aynı zamanda insani değerler

üzerine kurulu bir meslektir” diyerek hemşirelik mesleğiyle insani değerlerin ilişkisini ortaya koymuştur (Deliktaş ve ark., 2016).

Hemşirelik değerleri hemşirelerin; hasta bireyler, meslektaşları ve diğer meslek mensuplarıyla olan etkileşimlerinde bir rehber ve motivasyon kaynağı olarak işlev görmektedir, inanç, tutum ve önceliklerine atıfta bulunmaktadır (Kundakçı ve ark., 2018). Hemşirelerin sahip olduğu mesleki değerler; bireylerin bakımını gerçekleştirmede, etik ikilem durumlarında karar vermede, sağlıklı/hasta bireyler ve sağlık ekibiyle iletişim kurmada rehberlik etmektedir (Acaroğlu, 2014; Görüş ve ark., 2014). Hemşirelik mesleğindeki beş temel değer insan onuru ve saygı, eşitlik, adalet, alturizm ve doğruluktur (Görüş ve ark., 2014).

Hemşirelikte etik kodlar; hemşirelerin mesleğin ahlaki yönünün farkında olması, ahlaki duyarlılık geliştirebilmesi, bakım hizmetine ihtiyaç duyan kişi ve gruplara, topluma, mesleğine karşı profesyonel ve etik sorumluluklarına rehberlik sağlamak amacı ile geliştirilmiştir (Altun, 2014). Hemşirelik mesleğinde, 20. yy.'a kadar etik ilke ve kurallar hemşirelik andı ile belirlenmiş olup, bu and hemşireliğin ilk etik kodları olarak kabul edilmiştir (Özsoy ve Dönmez, 2017).

And ve And İçme

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde and sözcüğünün ilk anlamı "*Tanrı'yı veya kutsal bilinen bir kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı doğrulama, yemin*", ikinci anlamı ise "*kendi kendine söz verme, ahit*" olarak belirtilmektedir (TDK, 2018). Tarih boyunca meslek üyeleri, toplumun mesleğe karşı güvenini sağlamak, toplum ile aralarında bir sınır çizmek ve kendilerini de güvence altına almak için and içmişlerdir (Sümen, 2017). Kamusal alanda sorumluluk üstlenenlerin toplum ile "güvene dayalı" ilişkilerinde yemin veya and ilk aşama olarak görülmektedir. Ülkemizde Cumhurbaşkanı, milletvekili, askerler vb. devlet memurları göreve başlamadan önce kanunlar gereği and içmek durumundadırlar (Avşar, 2012). Sağlık alanında and içme MÖ 5. yy.'a

kadar uzanan Hipokrat And'ına dayanmaktadır. Hipokrat Yemini hekimlerin mesleklerini onurla uygulayacaklarına dair ilk tıp mesleği andı özelliğini taşımaktadır (Özsoy ve Dönmez, 2017; Sümen, 2017). Hemşirelik andı da Hipokrat yemini metininden geliştirilmiş olup, mesleğin gelişimine ve günün koşullarına göre birçok düzenleme den geçmiştir. Hekim ve hemşirelerin, göreve başlamadan önce and içme zorunluluğu bulunmamakta, ancak mezuniyet törenlerinde and içmektedirler (Özsoy ve Dönmez, 2017).

Uluslararası Hemşirelik Andının Gelişimi

Modern hemşireliğin Florence Nightingale (1820-1910) ile Kırım Savaşında (1852-1856) yaptığı hizmetler ile başladığı kabul edilmektedir. Florence Nightingale hemşireler için formal bir eğitimi savunarak, hemşireliğin profesyonelleşmesi için öncü adımları atan ilk hemşire liderdir (Turan ve ark., 2011; Meleis, 2012).

Florence Nightingale'in hemşirelik alanındaki çalışmalarından etkilenen, Michigan Hemşireleri Derneği'nin ilk kurucusu olan Lystra Gretter'in (1858-1951), Florence Nightingale adına bir and hazırlanmasını ilk teklif eden kişi olduğu bilinmektedir (Sümen, 2017). Modern hemşireliğin ve toplum sağlığının savunucusu, mesleki reformcu ve öncü olarak kabul edilen Gretter başkanlığında Michigan Detroit'teki görev yaptığı Frand Hemşirelik Okulu'nda bir komite kurulmuş ve komite tarafından 1893 yılında Hemşirelik Andı oluşturulmuştur (Vickie ve Miracle 2009; Daifullah, 2012). Gretter'in Florence Nightingale'in hemşireliği kadınlar için bilimsel bir meslek yaptığı ve böylece toplumdaki bireylere en üst düzeyde bakım verilmesini sağladığı için anda "Nightingale Andı" ismini verdiği bildirilmiştir (Özsoy ve Dönmez, 2017). Gerçekte Florence Nightingale tarafından yazılmayan, ancak Nightingale'e atfedilen Hemşirelik Andı ilk defa Frand Hemşirelik Okulunun 1893 yılında ilkbahar mezunları tarafından okunmuştur (Vickie ve Miracle 2009; Daifullah, 2012).

Hemşireler için 1893 yılında oluşturulan "Nightingale Andı" şu şekildedir (Vickie ve Miracle 2009):

“Hayatımda temiz bir duruş sergileyeceğime ve mesleğimi sadakatle uygulayacağıma; zararlı ve istenmeyen her şeyden uzak duracağıma; zararlı bir ilacı almayacağıma veya bilerek uygulamayacağıma; mesleğimin standardını korumak ve yükseltmek için tüm gücümü kullanacağıma; bana verilen tüm kişisel bilgiler ile mesleğimi uygularken edindiğim ailevi bilgileri ve sırları saklayacağıma; hekim ile çalışırken ona sadakatle yardım edeceğime ve bakımından sorumlu olduğum kişilere kendimi adayacağıma Tanrının ve bu meclisin huzurunda yemin ederim”.

Mesleğin ilk etik kodları olarak kabul edilen Nightingale Andı, hemşireler için önemli bir rehber niteliğinde olup maneviyat, bağlılık, fedakarlık ve etik ilkeleri kapsadığından dolayı, 125 yıl önce yazılmasına rağmen, günümüzde hala birçok yönü ile geçerliliği kabul edilen bir mesleki yemindir. And'ta yer alan «Mesleğimin standartlarını yükseltmek için tüm gücümü kullanacağım», «Şahit olduğum sırları saklayacağım», «Tehlikeli olandan kaçınacağım», «Zararlı olan ilacı vermeyeceğim» ve «Bakımından sorumlu olduğum kişilere kendimi adayacağım” gibi, mesleğin amacına ve işlevlerine yönelik bu sözler hemşireliğin yeni mesleki değerlerini ortaya koymuş ve hemşirelik, dinin katı kurallarından çıkartılarak, kendine özgü değerleri, ilkeleri olan bir meslek olarak kabul edilmeye başlanmıştır. (Vickie ve Miracle 2009; Finkelman ve Kenner 2010).

Ülkemizde ise ilk defa Van ilinde 1914 yılında Amerikan Hastanesi'ndeki dört hemşire, 1920 yılında Harput Amerikan Hastanesi'nde açılan kursu başarı ile tamamlayan üç kız öğrenci mezuniyet törenlerinde bu andı imzalamışlardır (Özsoy ve Dönmez, 2017). Gretter tarafından 1935 yılında hemşirelik and metni revize edilmiş ve hemşirenin rolü biraz daha genişletilerek bir sağlık misyoneri olarak tanımlanmıştır.

Hemşirenin insanlığın iyiliğine kendini adanması ifadesi o dönemde hemşirelerin hasta başı hizmetinden halk sağlığı hizmetine geçiş yaptıklarından dolayı değiştirilmiştir. Yapılan bir diğer değişiklik ile hekimlere sadakat ifadesi hemşirelik mesleğinin daha bağımsız olacağı inancının işareti olarak kaldırılmış (Sümen, 2017), “hekim ile çalışırken ona sadakatle yardım edeceğim” ifadesi, “tüm sağlık disiplinlerinin üyeleri ile aynı ortamda karşılıklı saygı ve özen çerçevesinde çalışacağım” şeklinde revize edilmiştir (Vickie ve Miracle 2009). Ayrıca okulların bir kısmı da andı kendilerine göre revize etmişlerdir. Örneğin Los Angeles’da California State Üniversitesi tarafından “Tanrının ve bu meclisin huzurunda yemin ederim” ifadesi “Tüm dinlerin Tanrıları huzurunda and içerim” şeklinde değiştirilmiştir.

ICN 1965 yılında hemşirelik andında önemli değişiklikler yapmıştır (Vickie ve Miracle 2009). ICN tarafından yeniden düzenlenen ve dilimize çevrilip, hemşirelik okullarının mezuniyet törenlerinde okutulan Hemşirelik And’ı şu şekildedir (THD, 2018);

"Yüklenmiş olduğum sorumlulukların bilincinde geliştirdiğim anlayış ve becerilerimle herhangi bir ırk, inanç, renk, siyasi veya sosyal durum ayırımı gözetmeksizin hastalarımın bakacağıma; hayatı korumak, ıstırapı hafifletmek, sağlığı yüceltmek için gereken her türlü çabayı göstereceğime; bakımım altındaki hastaların bütün değer ve dini inançlarına saygı duyacağıma; bana bireylerle ilgili olarak verilen tüm bilgileri saklayacağıma; hayatı ya da sağlığı tehdit edebilecek her türlü girişimden sakınacağıma; mesleki bilgi ve becerilerimi en üst düzeyde tutmaya çalışacağıma; sağlık ekibinin bütün üyeleri ile iş birliği yapacağıma ve onları destekleyeceğime; bunların tümünü yaparken, Uluslararası Hemşirelik Ahlak Yasası'nın onurunu korumak için gerekecek bütün çabaları sarf edeceğime ve hemşireliğin bütünlüğünü koruyacağıma and içerim".

Uluslararası Hemşirelik And'ının Profesyonel Değerler Çerçevesinde İncelenmesi

Profesyonel değerler hemşirelik uygulamalarının kaynağıdır. Hemşirelik mesleğindeki beş temel değer insan onuru ve saygı, eşitlik, adalet, alturizm ve doğruluktur (Göriş ve ark., 2014).

İnsan onuru, bireylerin doğasında var olan/doğal değerliliği, insanın eşsizliği, yeganeliği ve bütünlüğüne saygıyı ifade eder (Shaw ve Degazon, 2008). Kişiler, aileleri ve toplum da dâhil olmak üzere bireylere saygı, önemli bir hemşirelik etik değeridir. İnsanın doğuştan gelen değerlerinin dikkate alınması, hastanın inançlarına saygı duyulması, klinik prosedürler sırasında haysiyetlerinin ve mahremiyetlerinin korunması ve hastalarla iletişimin sağlanması, hastaları anlama ve ihtiyaçlarını karşılama gibi konuların tümü insan onuruna saygıyı ifade eder (Shahriari ve ark., 2013). Pang ve ark. (2009) hemşirelerin, insanların saygı ve onuru hak ettiğini kabul etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Hemşirelik And'ında yer alan “bakımım altındaki hastaların bütün değer ve dini inançlarına saygı duyacağım” ve “bana bireylerle ilgili olarak verilen tüm bilgileri saklayacağım” ifadeleri ile hemşirelik mesleğinin “insana ve insan onuruna saygı” temel değerine vurgu yapılmıştır.

Eşitlik, insanların sahip oldukları haklar bakımından aralarında hiçbir ayırım gözetilmemesi olarak tanımlanmaktadır. Sağlıkta eşitlik ise, herkesin sağlık hizmetlerinin tümüne ulaşma fırsatının olmasıdır (Demirel ve Akın, 2014). Hemşirelerin, bakım verdiği bireylerin eşit haklara sahip olduğu bilinciyle, bireyler arasında dil, din, ırk, yaş, inanç, cinsiyet, sosyal ve ekonomik statü ve herhangi bir siyasi görüş ayrımı gözetmeksizin hizmet vermesi gerekmektedir (THD, 2018). Ayrıca eşitlik ilkesi ile hemşireler bireylere eşit, adil ve uygun tedavinin sağlanması ve bakımın verilmesinden sorumludur (Demirel ve Akın, 2014).

Adalet, ahlaki ve yasal ilkelerin dikkate alınarak bireyin korunması anlamına gelir (Pang ve ark., 2009). Adalet, bireylere uygun düşeni ve

hakkı olanı vermektir. Hemşirelikte adalet ilkesi ise; bireylere adil bir şekilde bakım verme temeline dayanmakta olup, bu ilke hemşirelere aynı tanı konmuş hastalara, diğer sağlık meslekleri üyeleri ile işbirliği içinde hizmet ve kaynakların eşit şekilde dağıtılmasını ve eşit şartlarda bakım verme sorumluluğunu yüklemektedir (Karadağlı, 2016b). Eşitlik ve adalet birbirini tamamlayıcı nitelikteki değerlerdir. Uluslararası Hemşirelik Andı'nda “*herhangi bir ırk, inanç, renk, siyasal veya sosyal durum ayırımı gözetmeksizin hastalarımın bakacağıma*” ifadesi ile hem adalet hem de eşitlik değerine atıfta bulunulmuş; hemşirelerin bireylere adaletli olarak eşit bir şekilde davranması, tedavi ve bakımda bireylerden birini diğerinden daha önemli ve üstün görmemesi gerektiği vurgulanmıştır (Sümen, 2017).

Alturizm (özgecilik), bireylerin refahı ve iyiliği için duyulan kaygıyı, başkalarının sağlığı/iyiliği/mutluluğu ile ilgilenmeyi, bireylere yarar sağlayacağı veya zarar görmeyeceği inancındaki özveriye ifade eder (Shaw ve Degazon, 2008). Bu değere göre hemşireler birey, aile ve toplumun sağlık ve refahını en üst düzeyde sağlamak ve korumak için mücadele etmeli (Shahriari ve ark.,2013); başkalarına karşı özveri ve yardımseverlik ruhu içinde olmalıdırlar (Pang ve ark., 2009). “*Alturizm*” değeri Uluslararası Hemşirelik Andı'nda “*hayatı korumak, ızdırabı hafifletmek, sağlığı yüceltmek için gereken her türlü çabayı göstereceğim*”, ve “*hayatı ya da sağlığı tehdit edebilecek her türlü girişimden sakınacağım*” ifadelerinde hayat bulmuştur.

Doğruluk TDK'da “*Düşüncenin gerçekle uyuşması, yargı ve önermelerin gerçeğe uygun olması*” ve “*Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük, adalet*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Hemşireler bilgiye ve mantığa dayanarak hastaların durumunu değerlendirir ve onlara uygun bakım sağlarlar. Uygulamalarında derin bilgi, beceri ve mesleki standartlara uygun, etik ilke ve değerleri rehber alarak, bireyin, ailenin ve sonuçta tüm toplumun güvenini kazanırlar (Shahriari ve ark., 2013). Amerika Birleşik

Devletleri'nde (ABD) 1999 yılından bu yana yapılan GALLUP Mesleki Dürüstlük ve Etik Standartlar Araştırması'na (Honesty and Ethical Standards of Professions Survey) göre hemşirelik, 2001 yılı hariç, her yıl en güvenilir ve dürüst meslekler içinde birinci sıradadır. 2001 yılında ABD'de 11 Eylül terörist saldırılarından sonra en güvenilir ve dürüst meslekler içinde itfaiyeciler birinci sırada yer alırken, hemşirelik ikinci sırada yer almıştır. 2016 yılında İngiltere'de yapılan başka bir araştırmada da toplumun en fazla güvendiği meslek olarak hemşirelik seçilmiştir (Honest/Ethics in Professions, 2018). Hem ABD hem de İngiltere'de toplumun hemşireliğe olan bu güveni hemşirelerin üstün bilgisi, becerisi, dürüstlüğü, zarar vermediği, sır sakladığı, etik ve mesleki ilkelere bağlılığı gibi birçok faktörün bir arada olması ile kazanılmıştır. Uluslararası Hemşirelik And'ında *“herhangi bir ırk, inanç, renk, siyasal veya sosyal durum ayırımı gözetmeksizin hastalarımın bakacağım”, “bana bireylerle ilgili olarak verilen tüm bilgileri saklayacağım”, “mesleki bilgi ve becerilerimi en üst düzeyde tutmaya çalışacağım”, “Uluslararası Hemşirelik Ahlak Yasası'nın onurunu korumak için gereken bütün çabaları sarf edeceğim” ve “hemşireliğin bütünlüğünü koruyacağım”* ifadelerinin tümünde *“doğruluk”* değerine atıfta bulunulmuştur.

Sonuç

İlk kez 1893 yılında yazılan, 1965 yılında ICN tarafından revize edilen Hemşirelik And'ında hemşirelerin insan onuruna saygı duyarak, bireylere adaletli olarak eşit bir şekilde bakım vermesine, bireylerin refahı ve iyiliği için özveride bulunmasına ve bakım verdiği bireylere dürüst davranarak güvenlerini kazanmasına değinilerek hemşirelik mesleğindeki insan onuru ve saygı, eşitlik, adalet, alturizm ve doğruluk değerlerine yer verilmiştir. Meslek üyelerine bireysel sorumluluk yükleyen Hemşirelik And'ı hemşirelerin karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmesinde ve bakım verdikleri bireylere yönelik sergiledikleri davranışlarını sorgulamada yol gösterici ve motivasyon kaynağı olarak işlev görmeye devam etmektedir.

KAYNAKLAR

- 1) Akça Ay, F., Kuram nedir? hemşirelik ile ilgili kuramlar ve hemşire teorisyenler. İçinde Akça Ay, F. Temel Hemşirelik Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık, 5-30.
- 2) Acaroğlu, R., (2014), “Revize edilen hemşirelerin mesleki değerleri ölçeği Türkçe Formunun Güvenirlilik ve Geçerliliği.” Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 22(2), 8–16.
- 3) Acaroğlu, R., Şendir, M. (2012), “Bireyselleştirilmiş bakımı değerlendirme skalaları.” Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 20(1), 10-16.
- 4) Altun, İ., (2014), Etik ve değerler. İçinde Aştı T.A., Karadağ A. Hemşirelik Esasları Hemşirelik Bilimi ve Sanatı. İstanbul: Akademi Basın Ve Yayıncılık, 231-389.
- 5) Avşar, B.Z., (2012), “Biat’tan yemin’e, kamusal sorumluluk üstlenenlerin ve temsilcilerinin and içmesi.” Gazi Türkiyat, (10), 15-61.
- 6) Birol, L.,(2004), “Hemşirelik süreci hemşirelik bakımında sistematik yaklaşım, Genişletilmiş 6. baskı, Etki matbaacılık, İzmir, 54-91
- 7) Can, Ş., Acaroğlu, R., (2015),” Hemşirelerin mesleki değerlerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile ilişkisi.” Florence.Nightingale Hemşirelik Dergisi, 23 (1), 32- 40.
- 8) Daifullah, AA., (2012), “Eponyms in medical literature linked to nurses.” Our Dermatol Online, 3(4), 371-372.
- 9) Deliktaş, A., Körükcü, Ö., Kabukcuoğlu, K., (2016), “ Hemşirelik eğitiminde uygulanabilir bir yöntem: Değer açıklama.” Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 25-31.
- 10) Demirel, A., Akın, B., (2014), “Sağlıkla ilişkili olarak sosyal adalet, eşitlik ve hemşirelik.” Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 7(3), 238-245.
- 11) Finkelman, A, Kenner, C., (2010), Professional nursing concepts: competencies for quality leadership. From Past to Future: Nursing History. Canada: Jones and Barlett Publishers,7-18
https://books.google.com.tr/books?id=XX0KtOYGwB4C&pg=PA52&lpg=PA52&dq=Finkelman+A,+Kenner+C.+Professional+Nursing+Concepts:+Competencies+for+Quality+Leadership.+From+Past+to+Future:+Nursing+History.&source=bl&ots=9gpiGW51JN&sig=rO6PqqgQ3zbK_riknUnubhuaQ

KY&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwiDhLyC6cjbAhUMKMAKHLYLbDTEQ6AEIKzAA#v=onepage&q&f=false.

- 12) Görüş, S., Kılıç, Z., Ceyhan, Ö., Şentürk, A., (2014), "Hemşirelerin profesyonel değerleri ve etkileyen faktörler." *Journal of Psychiatric Nursing*, 5(3), 137-142.
- 13) <http://www.icn.ch/> Erişim Tarihi 26.06.2018.
- 14) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b1bfc28240836.81290704/ Erişim Tarihi 08.06.2018.
- 15) Honest/Ethics in Professions, <https://news.gallup.com/poll/1654/honesty-ethics-professions.aspx>; Erişim Tarihi 26.06.2018
- 16) Karadağlı, F., (2016a), "Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değer algıları ve etkileyen faktörler." *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi*, 9(2), 81-91.
- 17) Karadağlı, F., (2016b), "Profesyonel hemşirelikte etik." *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 197-200.
- 18) Kaya, H., Işık, B., Şenyuva, E., Kaya, N., (2012), "Hemşirelik öğrencilerinin bireysel ve profesyonel değerleri." *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15 (1), 18-26.
- 19) Kaya, H., Yalçın Atar, N., Eskimez, Z., (2014), Hemşirelik model ve kuramları. İçinde Aştı, T.A., Karadağ, A., (Ed.). *Hemşirelik Esasları Hemşirelik Bilimi Ve Sanatı*. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık, 79-101.
- 20) Kundakçı, G.A., Gümüş, A., Yılmaz, M., (2018), "Hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin değer tercihleri ile mesleki değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi." *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*, 12, 82-98.
- 21) Meleis, IA., (2012), "Theoretical nursing: development and progress." 5th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, p.59.
- 22) Özsoy S., Dönmez R., (2017), "Hemşirelik mesleğinin ilk etik kodları: geçmişten günümüze hemşirelik andı." *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 91-102.
- 23) Pang, D., Senaratana, W., Kunaviktikul, W., Klunklin, A., McElmurry, B., (2009), "Nursing values in China: The expectations of registered nurses." *Nurs Health Sci.*, 11, 312-7.

- 24) Shahriari, M., Mohammadi, E., Abbaszadeh, A., Bahrami, M., (2013), "Nursing ethical values and definitions: A literature review." Iranian journal of nursing and midwifery research, 18(1), 1-8.
- 25) Shaw, H. K., Degazon, C. (2008), "Integrating the core professional values of nursing: A profession, not just a career." Journal of Cultural Diversity, 15(1), 44-50.
- 26) Sümen, A., (2017), "Florence Nightingale yemini ile uluslararası hemşirelik andı'nın karşılaştırılması ve etik ilkeler açısından değerlendirilmesi." Türkiye Klinikleri J Med Ethics, 25(2), 43-8.
- 27) Turan, N., Öztürk, A., Kaya, H., Aşti, T.A., (2011), "Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik." Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 4(1), 167-173.
- 28) Türk Hemşireler Derneği, (2009), "Hemşireler için etik ilke ve sorumluluklar." Türk Hemşireler Derneği, Ankara.
<http://www.turkhemsirelerderneği.org.tr/Upload/hemsire%20brosur.pdf/>
Erişim Tarihi 07.06.2018.
- 29) Vickie, A. M., (2009), "A closing word: National nurses week and the nightingale pledge." Dimension of Critical Care Nursing, 28(3), 145-146.